Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 42 (124) | Vilnius 1939 m. balandžio 8 d. (šeštadienis). | Antri metai

Šiame numeryje

Lietuvos vyriausybė paskelbė Seime deklaraciją.

SVEIKI, SULAUKĘ ŠVENTŲ VELYKŲ!

VELYKŲ METAS — TAIKOS NUOTAIKA

Velykos—prisikėlimo šventė, o pavasaris — atgimimo laikas. Nors dvelkia dar šaltas vėjas, bet jau skyla iš šakos jauni pumpurėliai, o linksmieji pavasario dainininkai taiso savo balselius suvargusiems žmonėms linksminti. Šiame metų laikotarpyje, tur būt, daugiausia esti noro gyventi ir džiaugtis pasauliu. Žmogus, gamtos veikiamas pilietis, pasiduoda savo aplinkai. Jį veikia saulės šviesa ir žemės pavasariškas jaunumas bei gražumas.

Paskutinė gavėnios savaitė įspūdinga. Tikinčiojo pasaulio susikaupimas, maldos, atgailavimas, liūdna nuotaika, ramybė ir triukšmingas, gausiais vandenimis prapliupęs, artėjąs pavasaris, pilnas gyvumo, yra lyg dvi priešingybės. Bet praeis dar kiek laiko ir nebebus to priešingumo. Drauge su atgimstančiu pasauliu nugalės mirtį Išganytojas, skelbęs taiką ir ramybę geros valios žmonėms. Pradėsim tikrą pavasario gyvenimą. Šventę pamiršę vėl imsime savo kasdieniniais reikalais rūpintis. Daugeliui mūsų krašto žmonių šiuo laiku trūksta sėklos, duonos ir kitų reikalingiausių dalykų. Tad šiuo metų laiku daugiausia teks įtempti jėgas ir sunkiai dirbti. Pavasaris daugeliui bus ne tik džiaugsmo laikas, bet ir krizės metas. Reikės kaip nors vargas išvargti, kol bus grūdui paruošta puri lietuviška dirva.

Pavasaris ne vienam ūkininkui svarbi metų dalis. Jei ūkininkas šiuo laiku ruošiasi sėti, tai mokinys, studentas ar kitas kuris mokslo jaunuolis rengiasi „piauti". Mokslo jauniesiems atstovams pavasaris — rugiapiūtė.

O šit diplomatams pavasarį irgi nemaža darbo. Važinėja jie vieni pas kitus viešnagėn. Nors yra daug labai gudrių susisiekimo priemonių ir galima iš tolo susikalbėti, tačiau rūpi jiems akis akin susitikti ir apsvarstyti visą eilę svarbių valstybinių klausimų. Visi skelbia taiką ir vis dėlto ruošiasi kariauti. Kartais vienam kitam karas vaidenasi jau čia pat. Visuomenėje kyla nerimo. Vieni kitus žmonės ima bauginti ir sugalvoja nebūtų dalykų, kurie plepalais eina iš lūpų į lūpas vis augdami, vis didėdami, kaip juodi debesys. Tie debesys prislėgia nuotaiką ir jau, rodos, trošku, nebėra gyvenimo. O iš tikrųjų, geriau pasižvalgius, galima pro juodus debesis ir pragiedrulių išvysti, kurie labai dera velykinei nuotaikai.

Kaip koks griaustinis trenkdamas, daužydamas, paleidžia Hitleris grasių žodžių aibes ir nukrečia pasaulį šiurpuliais, o paskui tą patį pasaulį piktina savo sutarčių viešu laužymu ir svetimų žemių grobimu. Bet prieš veiksmą kyla atoveiksmis, vadinamoji reakcija, sukrunta pasaulis gintis. Garsusis anglų meškeriotojas Čemberlenas, važinėjęs taikos ieškoti su skėčiu, dabar jau, pasiėmęs šautuvą, ima kitaip kalbėti. Aiškiai pareiškia įvelsiąs savo didžiąją imperiją į karą su vokiečiais, jei tiktai šie nesiliaus žygiavę toliau. Šiuo anglų pareiškimu reikia, be abejo, džiaugtis. Kartą Didžiajame kare nagus apsvilęs, tur būt, nedrįs vokietis rizikuoti antru kartu. Juk daugelis ir Vokietijoje atsimena buvusįjį karą, kurį pradėdami vokiečiai buvo nemažiau išdidūs, kaip šiandie. O vis dėlto karas teko pralaimėti.

Viename laikraštyje, vokiečiams Čekiją paėmus, buvo įdėta tokia karikatūra: sėdi plačiai krėsle išsiskėtęs Hitleris, skaito užsienių spaudos grasinimus ir priekaištus dėl Čekijos užėmimo ir kvatojasi. O šalia jo stovi rimtai nusiteikęs Vilhelmas II, tas kuris įvėlė Vokietiją Didžiajan karan, ir sako: „1914 metais ir aš taip juokiausi"

Neseniai Hitleris išdrožė kalbą. Vadas, mat, dažnai mėgsta kalbėti. Tačiau, geriau įsiskaičius, toje jo kalboje galima pastebėti priešingumų. Iš vienos pusės f ureris graso kariausiąs, iš antros pusės pareiškia nenorįs karo, rūpinąsis taika. Tiesa, jis dar pasijuokė iš anglų ir parodė turįs jiems nemaža neapykantos. Bet ką gi tai reiškia? Jei kas ko nekenčia, vadinasi bijo. Ar nebus ir čia taip? Ir sustiprėjęs, ir pavergęs dvi valstybes, vokietis vis dėlto turės pagalvoti, ką reiškia anglų ministro žvejo pareiškimas. Be ne čia to abejingumo priežastys? Juo labiau, kad jau, rodos, daugiau nebeliko tautų, kurios pasiduotų be karo. O karo šiandie ir patys karingiausi vadai, kaip matyti, nenori. Karingos nuotaikos, tiesa, reikia vadų programai pajvairinti. Bet savo tikslų jie nori siekti geriau be karo. Šiandie yra labai gerų pavyzdžių, rodančių, kad karas ir su naujausiais ginklais yra vis dėlto labai netikras dalykas. Taigi, laukdami Velykų, galime tikėtis, kad jos bus ramios ir linksmos.

Bet juk pasaulis ginkluojasi — pasakysite, tai kaip gi būti ramiam?! Niekas nėra tikras rytojaus. Taip, tai teisybė. Bet teisybė ir tai, kad šiandie taikai išlaikyti beliko vienintelė priemonė — ginkluotis. Teisybė ir tai, kad ruoštis savo laisvę ginti užpuolimo atveju — garbinga, maža to, kilnu ir šventa. Todėl tatai irgi tinka šventinei nuotaikai. Prisikėlimo šventė visuose kelia didelį norą gyventi. Kas nebijo mirties dėl gyvenimo, tas vertas gyventi ir nemirs.

Lūšėnas.

Lietuvos vyriausybės veikimo planai

Naujoji Lietuvos vyriausybė pateikė savo numatytų darbų planą. Jos šefas ministras pirmininkas gen. Černius tuos planus balandžio 5 dieną nušvietė Seime.

Ministras pirmininkas gen. Černius pirmiausia pažymėjo, kad vyriausybė pradedanti jai pavestą darbą nauju sunkiu laiku, kuris esąs prasidėjęs netekus Klaipėdos krašto. Šis netekimas iškelia visą eilę naujų klausimų, kuriuos vyriausybė pasiryžusi yra išspręsti greitu laiku.

Toliau gen. Černius pažymėjo, kad naująją vyriausybę sudaro įvairių srovių žmonės ir todėl tikimasi, kad vyriausybė turėsianti visos visuomenės paramos. Naujoji vyriausybė nieko negriausianti. Ji kraštą valdysianti pagal Valstybės Prezidento A. Smetonos ir Valstybės Konstitucijos nustatytą tvarką ir artimai bendradarbiausianti su Seimu. Savo darbui vyriausybė subursianti visas tautos jėgas. Su bet kuria srove ji atskirai nesidėsianti ir bet kokiai krypčiai nepasiduosianti, bet palaikysianti visas tautos ir valstybės kūrybines pastangas.

Gen. Černius ypatingai pabrėžė krašto ginkluotų pajėgų stiprinimo reikalą. Anot jo, vyriausybė darysianti visa, kad būtų sustiprinta kariuomenė ir praplėsta bei patobulinta Šaulių Sąjunga, kad reikalui atėjus galima būtų sekmingiau ginti savo krašto laisvė ir nepriklausomybė.

Užsienio politikos srityje naujoji vyriausybė pasižadėjo palaikyti gerus santykius su visomis valstybėmis, o ypač su tomis, kurios yra betarpiškos Lietuvos kaimynės. Kilus tarp kitų valstybių ginčams ir didesniems nesutarimams, Lietuva griežtai būsianti neutrali.

Krašto vidaus politikoje vyriausybė laikysis griežtos linijos ir neleisianti įsigalėti jokiems priešvalstybiniams gaivalams.

Tautinės mažumos bus lygiai traktuojamos, kaip ir kiti piliečiai, privalomų įstatymų ribose.

Vyriausybė sutvarkysianti Valstybės santykius su Bažnyčia pasiremdama abipusiu pasitikėjimu.

ITALIJA — ALBANIJA

Užsienio spaudoje pasirodė žinių, kad Italija jau rengianti kariuomenę ir laivus Albanijai užimti. Ypač uoliais žinios platintojais pasirodė Sovietų Rusijos šaltiniai.

Šią žinią užginčijo Italija ir Albanija. Įdomus užginčijimas pačios Albanijos. Ji savo pranešime yra nurodžiusi, kad tarp jos ir Italijos esąs susitarimas, kuris leidžia Italijai atsiųsti savo kariuomenę Albanijon, jei ši justų sau pavojų iš kaimyninių valstybių. Tačiau apie tai, ar šiuo metu ji junta tą pavojų savo nepriklausomybei, pranešime nieko nesakoma.

Albanijos pasiuntinys iš Rymo išvyko Tiranon ir negrįšta. Šis įvykis domina diplomatus.

Maskva užginčija

„Kur. Warsz." rašo, kad Prancūzijos agentūra Havas buvo pranešusi, jog Sov. Rusija, kilus konfliktui, uždarysianti savo žaliavos rinkas Vokietijai ir suteiksianti Lenkijai pagalbą karo medžiaga. Šis Havaso pranešimas sujudino Maskvos politikus. Įvyko posėdis su Stalinu ir jo metu buvo nutarta paneigti tą žinią.

Havaso pranešimas ir Sov. Rusijos agentūros Tas to pranešimo užginčijimas tik rodo, kad Sov. Rusija norinti veikliau daly vauti Europos politiniame gyvenime ir savo tikslams siekti pasinaudoti susidariusia nuotaika po Čemberleno pareiškimo. Kaip ji, iš tikrųjų, vykdys savo sumanymus ir ar pasitikės ja kitos valstybės, tai tarpu sunku pasakyti.

Politiniai pasitarimai Londone

Šio mėn. 5 dieną Anglijos užsienių reikalų ministerija pateikė spaudos atstovams žinių, kad pasitarimai tarp Anglijos premjero Čemberleno ir užsienių reikalų ministro Halifakso iš vienos pusės ir Lenkijos užsienių reikalų ministro Beko iš kitos pusės galima laikyti pabaigtais.

Ta proga buvo pranešta, kad šio mėn. 6 dieną (ketvirtadienį) Anglijos parlamento rūmuose apie pasitarimus kalbėsiąs premjeras Čemberlenas.

Kaip jau buvo minėta, lenkų spaudoj apie ministro Beko įvairius pasitarimus Londone mažai yra rašoma.

×

Min. Bekas sugrįš į Varšuvą prieš pačias Velykas.

Savarankiška Latvijos politika

Latvijos užsienių reikalų ministras Munteras spaudos rūmų posėdyje padarė pranešimą apie Latvijos užsienių politiką.

Ministras griežtai paneigė visus gandus apie tariamą vokiečių ekonominį spaudimą Latvijai. Jis pakartojo latvių politikos savarankiškumą ir taikias jos tendencijas. Munteras pastebėjo, kad Lenkija laikosi taip pat savarankiškos politikos, ir tai latviams yra ypač svarbu, kadangi Lenkija įeina į tą pačią Baltijos sritį.

Ministras toliau paneigė gandus, kad Latvija sutikusi per savo teritoriją praleisti kitų valstybių kariuomenę. Jis taip pat pareiškė pasitenkinimą, kad lietuvių lenkų santykiai yra sutvarkyti.

Perrinktas Prancūzijos prezidentas

Šio mėn. 5 dieną Paryžiuje buvo sušauktas Prancūzijos parlamento abiejų rūmų bendras posėdis, kurio metu buvo išrintas valstybės prezidentas.

Kadangi dabartinė politikos padėtis yra labai rimta ir iš visų tautų reikalauja vieningo darbo, tai tokį vieningą nusistatymą parodė ir prancūzai.

Jau anksčiau daugumas parlamento atstovų pasiūlė ligšioliniam prezidentui Lebrenui statyti savo kandidatūrą. Tiesa, Prancūzijoje to paties prezidento perrinkimas yra didelė retenybė, bet gyvenamasis momentas reikalavo nekelti vaidų dėl kandidato į prezidentus ir todėl Lebrenas sutiko būti perrinktas. Tą dieną susirinkę abiejų parlamento rūmų atstovai balsų dauguma Lebreną išrinko Prancūzijos prezidentu kitiems septyneriems metams.

Paryžiaus kardinolo Verdje pareiškimas

Paryžiaus arkivyskupas kardinolas Verdje padarė pareiškimą apie Prancūzijos kardinolų ir vyskupų manifestą, kuris buvo paskelbtas 1939 metų kovo 31 dieną.

Jis, tarp kitko, pareiškė, kad pasauliui reikia stiprios, sujungtos ir krikščioniškų civilizacijų saugojančios Prancūzijos. Prancūzų vyriausybė yra įstojusi į tikrą atgimimo kelią. Vyriausybė dabar, visų pirma, tenka paskatinti ir pasveikinti ir, antra, jai padėti. Prancūzijos atkutimas palengvės, jei jam pasiekti vieningai bendradarbiaus visi prancūzai.

Vieningas Prancūzijos episkopato prisidėjimas, arkivyskupo nuomone, padės patraukti dar svyruojančius žmones. Baigdamas arkivyskupas pareiškė savo džiaugsmą dėl to šilto sutikimo, kurio vyriausybė susilaukė iš parlamento, spaudos ir visuomenės. Visi jautė, kad Prancūzija pasauliui suteikė džiuginantį reginį. Prancūzija mobilizuoja visas savo medžiagines ir dvasines pajėgas krikščioniškai civilizacijai apginti ir taikai patikrinti.

×

Ta proga kardinolas Verdje visų Prancūzijos vyskupų vardu nusiuntė premjerui Deladje nuoširdų pasveikinimą už tinkamą prancūzų tautos reikalų gynimą.

Visi keliai veda į Londoną

Kaip žinia, pasirašius Vokietijos—Rumunijos prekybinę sutartį (apie Rumunijos reikšmę Vokietijai rašome kitoje šio numerio vietoje) šiek tiek atslūgo politinė padėtis vidurinėje Europoje. Iš kitos tačiau pusės Rumunijos natūraliais turtais dar labiau susirūpino Anglija ir Prancūzija, kurios, tur būt, dės visas savo pastangas, kad vokiečiai Rumunijoje nepakenktų jų interesams.

Prieš porą dienų užsienio spaudoje pasirodė žinių, kad Rumunijos užsienių reikalų ministras taip pat ruošiasi apsilankyti Londone. Tik min. Gafenku pakeliui į Londoną dar žada pabuvoti Berlyne, Briuselyje ir Paryžiuje.

Spaudos pranešimu, min. Gafenku leisis kelionėn šio mėn. 17 dieną.

KRISTAUS PRISIKĖLIMO ŠVENTĖJE

Jėzus Kristus dirbo Dievo karalystei ir jos teisybei. Dirbo su meile ir iš meilės. Dievo karalystė ir jos teisybė—tai geras ir gražus dalykas. Sąvoka turtinga—jon įeina visa, apie ką žmonės svajoja, ko jie geidžia savo širdyse, apie ką sapnuoja laimės sapnuose, ko siekia ir dėl ko kovoja gerieji jų vaikai. Dievo karalystėje nėra pikto ir nuodėmės; jos piliečiai budi, kad pragaro pasiuntiniai neįkeltų ten savo nešvarios kojos; Dievo karalystės vaikų dvasios turi būti grynos ir nesuteptos.

Jėzus Kristus myli tą karalystę. Pradžioje jo viešojo gyvenimo atsistoja prieš jį pagunda: visos žemės karalystės siūlosi jam. Kokia garbė, koks gerybių įvairumas, koks žavingas smagumas! Rodos, žiūrint į visa tai nuo aukšto kalno, visa tai apimant vienu žvilgsniu, kaip nesusižavėti ir nepanorėti. Bet ne. Žmogaus Sūnus myli savo tėvą ir jo valią. Tėvo valia, tai jo valgis. Dievo karalystės skiepijimas į žmonių širdis — tai jo pašaukimas ir iš jo lūpų skamba ryžtingas sprendimas: eik šalin, šėtone! Dievo karalystės ir jos teisybės meilė gavo viršų, ji turi pasilikti viso gyvenimo siekiniu, jai žmogaus Sūnus dirbs, dėl jos kovos, dėl jos kentės.

Dievo karalystė gera ir tinka žmogui, joje nėra skriaudos ir neteisybės, joje žmogus žmogui brolis, joje palaiminti beturčiai, taikieji, vargstantieji, kenčiantieji dėl teisybės, ten gyvena tie, kur nesigailėjo meilės mažesniesiems Kristaus broliams. O Jėzus taip myli žmogų. Jis jo ieško visuose jo keliuose ir džiaugiasi jį suradęs net paklydusį. Jis savo valia, nieko neverčiamas, pasiėmė sunaikinti jo nuodėmę, mirtį ir beviltį vargą. Ir Jėzus dirba Dievo karalystei iš meilės žmogui, tam kilniam ir nelaimingam žemės kūriniui.

Bet štai Dievo karalystės steigėjas ant kryžiaus, ant žiauraus, kieto kryžiaus storomis vinimis prikabintas... Jis miršta. Vyresnieji jį pasmerkė, minia savųjų jo išsižadėjo, budeliai sumušė, apspiaudė, išjuokė, pikčiausiu iš piktųjų palaikė. Tiems, kurie visa tuo domėjosi — draugams ir priešams — atrodė, kad dabar tai jau visa žuvo ir Kristaus darbas išdraskytas. Jo sumanymai nieku paversti. Koks piktas tikrumas skamba balse tų, kurie sako Jam, nukryžiuotam: jei Dievo sūnus, nuženk nuo kryžiaus... Ir jo mokiniai, nusiminę pasislėpę, išsiblaškę, rankas nuleidę, kai kas jų eina jau pas save, nes... viskas žuvo. „Mes manėme, kad jis išgelbės Izraelį, bet štai jau trečia diena, kai visa tai įvyko“, kai jis nukankintas mirė. Neviltis.

„O, neišmanėliai ir nerangios širdies tikėti... Argi nereikėjo, kad Kristus tai kentėtų ir taip įeitų į savo garbę?“—čia pat kalba Kristus. Jis jau vėl gyvas, Jis atsikėlęs. Jis eina pas Tėvą, o savo darbą palieka pastatytą ant uolos. Jis vėl kupinas gyvybės, džiaugsmo. Priešai neįveikė nei Jo, nei Jo darbo. Tai buvo tik kelias įeiti į garbę, kelias sunkus, skausmingas, bet gyvybės ir vilties, kelias meilės ir pasiaukojimo, bet ir laimėjimų. Grūdas apmirė, kad pats vienas nepaliktų.

Velykos! Kristus kėlės, mirtis krito, aleliuja!..—skamba mūsų bažnyčiose. Linksminamės Kristaus pergale, bet ar tikime savo pergale, šviesesniu rytojumi? Jei netikime, tai tikėkime. Kristaus likimas ir gyvenimas meta mums gausiai šviesos į mūsų kovas ir negandas. Žmogaus Sūnus nugalėjo ir mes galime nugalėti.

Paskutinieji laikai ypač žiaurūs mums. Smūgis po smūgio krinta tautai. Klaipėda atskirta, aplinkui pavojai dar didesnių nelaimių. Pasaulis ant vulkano, tautos viena prieš kitą ginklus galanda. O šalia viso to dar mūsų vargai ir naminės ir asmeninės bėdos. Kas jų neturi?

Sunkiais laikais neviltis skverbiasi į širdį, nerimas pakerta jėgas. Kaip gyventi, kaip atgauti, kas prarasta, kaip atlaikyti, kas turima, klausia kiekvienas ir ne visuomet randa lengvą atsakymą. Taip, atsakymas nelengva rasti, bet viena visai aišku, reikia vilties turėti, dirbti geriausia, ką galime, ir, jei senais keliais negalime naudotis, ieškoti naujų. O jei bus meilės, kantrumo, ištvermės, bus ir laimėjimas.

Vokiečių tauta po Didžiojo karo buvo visa parblokšta. Atėmė iš jos, ką tik galėjo, suvaržė, kaip mokėjo, pareigų, naštų uždėjo, kiek norėjo; atrodė, kad jos galybė pakirsta ilgiems ilgiems metams. Bet kas gi šiandien pasirodė? Vokiečių tauta po dvidešimt metų atgavo savo buvusią jėgą ir dar padidino. Ji vėl pavojinga, jos ima bijoti vakarykšti jos nugalėtojai. Kaip tai atsitiko? Labai paprastai. Vokiečiai pralaimėję nenuleido rankų, tikėjo savo jėgomis, tikėjo savo darbu, būrėsi į viena, planavo, galvojo, aukojosi bendram labui ir atsigavo. Jų galybė šiandien skaudžiai ištiko mūsų tautą, bet tai dar nereiškia, kad mes jų augimo kelių nematytume, ar nesistebėtume jų atsiektais rezultatais.

Lietuvių tauta ir padarė gerų išvadų savo nelaimių dienose: ji ėmė vienytis ir ginkluotis. Nesigirdi kaltinimų, yra tik kvietimas į darbą: *Tauta pavojuje, kas galite eikite jos ginti. Darbo daug, vietos visiems užteks.* Tai gražus sukrutimas, jam šviečia viltis ir pasitikėjimas savo tautos gyvibingumu. Jei nepritruks kantrumo, ištvermės ir vienybės, turi ateiti ir laimėjimai.

Šviesios, viltingos nuotaikos reikia ir mums, vilniečiams. Gyvenimas mūsų neglosto. Kartais net rodos, kad pas mus tarp nakčių dienos nesimato. Tik šitaip žiūrėti nei mums, nei tautai nesveika. Kristaus atsikėlimas duoda pagrindo kitai nuotaikai. Kentėti, vargti, kovoti reikia, bet už Kalvarijos kryžiaus reikia mokėti įžiūrėti ir Velykų rytą. Kristus, eidamas į Jeruzalę, žinojo, kad jo laukia paniekinimai, kentėjimai ir mirtis, bet ėjo, tai Jo kelias į garbę. Ar Jo lūkesys neįvyko?

Daug kam nepatinka ir mūsų darbai. Tai, kas mums atrodo kilnumas, patriotizmas, pasiaukojimas bendram labui, kitiems tai tik pašaipos objektas. Bet ar mesti kilnų darbą, ar pasukti į lygesnį kelią? Ne, čia mūsų pašaukimas, čia mūsų pareiga, mes negalime jų išsižadėti. Sunkus kelias, bet mūsiškis, mes juo, kad ir paskutinės jėgos reiktų išdėti, eisime, tikėdamiesi, kad laukia mus laimėjimas, kad Velykų rytas prieš mus, kad jis jau aušta ir jo pirmieji spinduliai jau blaško nakties šmėklas.

K. Verstenis.

KRISTUS KĖLĖS, MIRTIS KRITO...

RESURREXIT — ATSIKĖLĖ

Gedulo skarą storai apsisiautus,
Saulė dievinga nusilenkė žemei;
Minkštosios miglos užkamšiusios skliautus,
Nubėrė pievoms skaudžiųjų lašų.

Kažkas sutrinko, kažkas suvirpo —
Žemę aptvindė pergalės rytas...
Jau—„resurrexit“—skausmas sutirpo,
Kėlėsi Kristus mirtį sutrenkęs...

Ir viltys prašvitę, žydi tik žydi,
Šypsosi slėniai, švinta tarpekliai...
Broli, tau laimės aš nepavydžiu...
Žvalgosi bonės, žvalgos kalnynai...

Tirpdina skausmą giesmės pakilę,
Meilės grandinės žemę apjuos...
Šiandieną jau širdys nebus apsivylę,
Šiandieną nuskinsim daug šypsenų...

Stasys Būdavas.

IGNAS ŠEINIUS 15)

JUZULIS ĖGLIS

Kairėn, Ukmergės pusėn žiūrint, ketvertas kilometrų nuo čia, ilgas Gruzdžių kaimas. Dešinėn, kiek arčiau, tarp kryžium sueinančių liepų ir kaštonų alėjų, šaunus Vabalkšnės dvaras. Toliau, tiesiai prieš, justi Ukmergės artis: visi laukai pamažu nueina paskliundon. Dar toliau begalinis, mėlynas, žemai nuslinkęs slėnis. Jame tolumos baltas taškas: Deltuvos kalvinų bažnyčia, jau anapus Ukmergės.

Daug prisiminimų insiveržia Juzulio galvon, prisimena keliones su tėvu Ukmergėn. Ir šis, visados staiga prasiverdavęs, mėlynumoje nuskendęs vaizdas. Su baltu tašku, kur mėlynuma susilieja su dangum.

— Gražūs Lietuvos laukai, — pasidžiaugia Juzulis.—Juos ginant, nebaisu ir mirti.

Nėr kada dabar gėrėtis laukais!

Juzulis stveria savo karišką žiūroną.

Gruzdžiai atrodo, lyg juos skruzdėlės apniko. Lyg būtų kas pagaliau trenkęs skruzdėlynan. Iš pamiškių išsiveržę mėlynkepuriai lekia laukais. Prieš juos bėga kaip kiškiai pėsčios ir raitos raudonos sargybos. Tai ten, tai šen kas suklumpa. Staiga nusirita kur per galvą arklys, kaip griovin pataikęs.

— Gerai taiko mūsiškiai!—sako balsiai Juzulis, žvilgterėjęs apačion.

Bet jo asmens sargyba ir dalių vadai taip pat beržuose.

— Arti trejeto tūkstančių Gruzdžiuose,—nustato Valėras Padirvis.

Visi mato, kaip bolševikai basi, be kepurių šoka ant arklių, pėstieji gula dirvose. Aiškiai matyt, kaip rugiuose, patvoriais jų intaisomi kulkosvydžiai.

— Turės Kuodis darbo, — išsiveržia Pranui Stungiui.

Visų žvilgsniai persimeta dešinėn. Baisus tratesys vienu metu juos ten nukreipė. Vabalkšnės ir vokiečių laikais gerai indirbtuose laukuose jau tikras mūšis. Iš rugių, kviečių dirvų išsinėrusios mėlynos kepurės pleškina alėjų pusėn. Jos prikimštos jau kažin kur spėjusių pasiruošti raudonųjų, — vežimų ir raitųjų tirštų vorų.

Piesta stojas raudonųjų arkliai, kaip piaunamąja pervažiavus krinta bolševikai. Bet dvaro sodan išsipila iš trobų, pakyla iš patvorių šimtai, šimtai naujų. Pro tvoras rugių ir kviečių pusėn suliepsnoja raudonžvaigždžių šautuvai, kulkosvydžiai

— Ir čia gudų ir rusų daug daugiau nei manėm, — permeta akim Valėras Padirvis.—Nejau jie spėjo? — —

Juzulis nieko nesako. Jo akys abu kovos laukus suima, jis norėtų pasverti, kur daugiau reikia pagalbos. Tik staiga jo žvilgsnis sustingsta ties pačiu vieškeliu. Aure, kokie šeši kilometrai, viršum kalnelio iškyla juodas tirštas debesis. Ritasi, rangosi, kaip per daug kaitinančios saulės pažadinta pabaisa.

— Ukmergiškiai!—sušunka Faivelis Bermanas, abi rankas atleidęs nuo beržo viršūnės.

Suspindi saulėje odinės kepurės ir šautuvų nuzulinti odiniai švarkų pečiai. Faivelis Bermanas vėl insistveria beržo. Ne iš nustebimo, iš prasiveržusio pykčio.

Nejau mane vėl apgavo?—dingtelėjo Juzuliui. Šį kartą buvo per mažai vienos Rūtos, atsiuntė man, gal dar brangesnę Marytę. —

Juodas debesis visas išsineria, dirvas abiem šonais užlieja. Vis greityn ritasi Juzulio centrui priekin. Taip pat šarvuoti sunkvežimiai, visas pulkas pėsčiųjų, šimtai raitųjų.

Juzulis leisis apačion,—reikia užsislėpti, ugnim juos sustikti. Nepasiduos, kad jį sulaužytų!

Jam turėtų virti krūtinėje iš apmaudo,—kažin kaip keistai ramu pasidaro. Akys plačiai prasivėrusios insiliepsnoja — ramia, viską perveriančia šviesa. Jis dar kartą pasvers visą padėtį...

Tik staiga iš tolo, iš mėlynos pakalnės, tarp artaus aštraus tratėjimo ir ausis veriančio dešinėje ir kairėje klyksmo pasigirsta duslūs šūviai. Tankėja. Pasipila pilki taškai. Artėja.

— Mūsiškiai! Ukmergiškiai! — nuslenka iš beržų Pranas Stungis ir Faivelis Bermanas.

Dar akimirksnį lukterėja Juzulis. Matyt aiškiai, kad ukmergiškiai puola raudonųjų sparnus. Bet nejau jie nepastebėjo raudonojo centro? Jam vienam lieka susitikti atgriūvantį juodai raudoną debesį. Vis tiek jis neleis jam padėties sugadinti, neleis apsupt savųjų.

Buvo norėjęs žemėn šokti, — kilsterėja aukštyn.

Mato, užpakalyje atgriūvančio debesio iš Knislaukės miško išsineria kitas. Vieškeliu išsilieja. Pasuka Ukmergės link, ukmergiškiams centran!

Juzulis vienu šuoliu pasiekia žemę.

— Atgal! Tris šimtus žingsnių!—insako jis.

Centras ir sunkvežimiai atslūgsta žemyn nuo pakilos.

— Kirsti beržus! Skersai kelio! Išilgai per dirvas!

Vyrų kuopa grįžtelėja šimtą metrų. Insipiauna piūklai, insismagina kirviai. Nedovanai Juzulio vyrai — miško kariautojai. Šimtamečiai beržai atsidusę krinta per vieškelį, išilgai dirvų. Vyrai ištempia juos toliau, kairėn pakalnėn iki didokos balos, dešinėn iki vienumoj atsistojusio beržų gojaus.

— Pranešk abiem sparnams, kad laikytųsi, — atsigrįžta Juzulis in Praną Stungį. — Ukmergiškiai jau puola.

Vėl pasigirsta skubus ąžuolinės lentos telegrafas. Jam netrukus atsiliepia, tarp byrančių ir švilpiančių šūvių, atgarsiai nuo Gruzdžių ir Vabalkšnės. Budrūs, žvalūs. Rodo, kad mėlynkepuriai kovos inkarštyje smarkiai jaučias.

Prie išaugusios žalios sienos, daiktais baluojančios kamienais ir kambliais, grįžta sunkvežimiai. Visi kulkosvydžiai nukreipia savo vamzdžius priešo pusėn, dar nematomo anapus kalnelio. Paliai žaliąją sieną sutupia keliomis eilėmis visi pėstieji, kas arčiau, iškiša šautuvų vamzdžius pro sunkiai sugulusios sienos plyšius, šalia pasideda rankines granatas. Raitieji, su Juzuliu priekyje, sujoja gojun.

Neilgai trukus, pasigirsta priešais skubus sunkvežimių dūzgesys. Burbdami išsirita jie pakilos viršūnėn, — jau tik koks pusė kilometro atstu. Stabterėja. Paskui juos iškyla pėsčiųjų apvalios, visaip kepuriuotos ir raudonomis žvaigždėmis sužymėtos galvos. Nugula, dingsta. Staiga supleška šūviai. Pakelia dulkes kelyje ir dirvose koks penkiasdešimt metrų prieš. Sušvilpia per viršų. Jau viena kita kaip širšė inkanda kur šakon, sučirškia, kur insmigdama sienojun. Daugėja.

Valėras Padirvis ir Petras Margelis duoda ženklą, ir visi vyrai sugula. Nei vienu šūviu neatsiliepia.

Raitieji nusėda, sugula su savo arkliais. Ne perdaug kariškai išmitrinti Juzulio arkliai, bet šį kartą vis dėlto greičiau sugula. Dar neatrodo, kad raitieji būtų priešo pastebėti.

Pasigirsta vienas kitas dūslūs šūviai. Bolševikai turi lengvųjų patrankų! Iškyla žalia rugių piesta priešakyje, užpakalyje. Jau arčiau. Jau nunešė kelias šakas tušt ties viduriu. Štai suverda kairiam gale, ištykšta aplink skiedros, lapai. Ir pakvimpa, kaip sumojus pirtyje inšutinta šluota. Maišyta su kažin kokio paplėkusio dinamito kvapu. Prasisklaidžius dūmams, matyt, raitosi toje vietoje, ginklus išmetę, du vyrai. Vienas be rankos, kitas — susiėmęs vidurius.

(B. d.)

KAS GERIAU

Prieš pora dienų „Aido" redakcija gavo kelis keisto pavadinimo laikraščio egzempliorius. Laikraštis pavadintas „Optymista", kurį leidžia arčiau nežinomas radijo optimistų klubas. Šio klubo pavadinimas truputį neaiškus, nes nežinia, ar tai yra tik radijo optimistai, ar aptimistai visame kame. Pagaliau ši smulkmena gal ir nesvarbu. Užtat daug svarbiau patsai optimizmo klausimas.

Jei neklystame, žmonės dalijasi į tris pagrindines rūšis: *optimistai*, kurie į visa ką žiūri gerai nusiteikę, pasitiki ateitimi ir niekuomet nenusimena, *pesimistai*, kurie visą gyvenimą laiko niekam vertu, nepasitiki ateitimi ir nuolat yra nusiminę ir *vidurio žmonės*, kurie nei gyvenimu džiaugiasi, nei dėl jo dejuoja. Tiesą pasakius, vidurio žmonių (galima būtų juos pavadinti — *abejingais*) tur būt daugiausia ir yra. Šio pobūdžio žmonėms dažnai pavydi pesimistai ir juos užjaučia optimistai, kurie, kaip sakyta, į viską žiūri šviesiomis akimis.

Tačiau dabartiniu gyvenamuoju momentu, kada daugumoje valstybių *teisės ir teisingumo* vietą užėmė *jėga ir smurtas*, kada yra mindžiojama žmogaus garbė, kada jis daroma paprasta mašinos dalele, atimant iš jo visas žmogaus vertybes, kada pavergiamos smurto būdu ištisos tautos, kada pagaliau gyvename drebėdami dėl netikro rytojaus—ypač plečiasi žmonių tarpe nusiminimas, atseit—pesimizmas. O žinia, kad žmogus nusiminęs, į viską mojąs ranka, žodžiu, pesimistas nieko naujo sukurti negali, jis darosi tiesiog dvasinis paliegėlis.

Štai kodėl tai vienur, tai kitur ir kalbama ir rašoma apie pesimizmo pavojų dabartiniam žmonijos laikotarpiui. Susirūpinimas kalbamu pavojumi iš tikro yra didelis, nes netikras rytojus daug kam atima norą dirbti, ir žmonės, anot vienos patarlės, „stumia metus kaip pusgyvis žydo arklys ratus". Pažymėtina, kad jau kuris laikas daugelis laukia ne geresnio, bet blogesnio rytojaus, visi įsitikinę, kad normalių, ramių darbo sąlygų negreit sulauksime.

Kas lieka daryti? Jau užpereitame „Aido" numeryje palietėme rūpimą klausimą („Tuščios kalbos"), pareikšdami nuoširdų pageidavimą, kad mažiau reikėtų kalbėti, o daugiau imtis darbo. Pasirodo, kad ne mes vieni taip galvojame. Yra ir daugiau, kurie rūpinasi išsklaidyti žmonėse vis labiau įsigalintį pesimizmą, ragindami pasitikėti geresniu rytojumi, būti optimistais. Tuo tikslu vietomis net laikraščiai yra leidžiami.

Kaip geriau? — Aišku, kad net sunkiausiomis gyvenimo valandomis negalima nuleisti rankų, negalima nusiminti, nes toksai pasielgimas ir nuo savo teisių atsisakymas būtų nedovanotinas ir savo paties ir visuomenės atžvilgiu prasikaltimas. Reikia įsidėmėti, kad jei kitos pasaulio tautos savo istorijoje turėjo sunkių valandų, skaudžių pergyvenimų, tai lietuvių tautai likimas praeityje ypač negailėjo smūgių. Mūsų tautos istorijoje buvo momentų, kada neturėta ne tik valstybės, bet nebuvo nei inteligentų, nei netgi spaudos, kada už nekaltą maldaknygę tekdavo eiti į šaltąją. O tačiau tuo metu buvo lietuvių tarpe optimistų, buvo tokių, kurie tikėjo šviesesniu savo tautos rytojumi ir tikėdami uoliai dirbo. Vėlesni laikai aiškiai parodė, kad ilgų metų sunkus darbas, atkaklus pasiryžimas, nenusiminimas ir pasitikėjimas nebuvo tušti ir beprasmiški dalykai. Kitaip sakant, laimėjo optimistai, laimėjo tie žmonės, kurie tvirtai tikėjo, kad jų darbas dovanai nenueis, kad anksčiau ar vėliau ir lietuvių tauta susilauks geresnio gyvenimo. Taip ir įvyko, nes nevisada juk pasaulyje turi balsą jėga ir smurtas, kartais išeina į gyvenimo areną ir šių dalykų priešingybės — teisė ir teisingumas.

Tačiau nieko nedirbant, nieko ir nepadarysime, sudėję rankas, nieko nesulauksime, nusiminimui pasidavę, savo buities nepalengvinsime. Tai aišku, kaip diena, ir apie tai nėra reikalo daug kalbėti. Užtat geriau padarysime, jei nežiūrėdami į jokias aplinkybes nepasiduosime pesimizmui, bet dirbdami žiūrėsime į gyvenimą šviesesnėmis akimis.

Velykos — Kristaus atsikėlimo šventė yra geriausia proga nusikratyti visokių abejojimų dėl šviesesnės ateities, geriausia proga pradėti eiti optimizmo keliu, kuris yra daug tikresnis.

KORESPONDENCIJOS

Švenčionių apskr.

Miežionys, Švenčionių val. *Bus nauji seniunijos rinkimai.* Miežionių seniūnijoje per rinkimus buvo sudaryti du seniūnijos kandidatų sąrašai: vienas valsčiaus, o kitas lietuvių. Rinkimų komisija visokiais būdais stengėsi įkalbėti rinkikus, kad sudarytų tik vieną bendrą sąrašą, bet tas jiems nepavyko. Pagaliau rinkimų komisija panaikino lietuvių sąrašą ir tuo būdu išrinko tik valsčiaus sąrašo kandidatus. Lietuviai, žinodami savo teises, užprotestavo dėl tokio rinkimų komisijos šališko elgesio. Jie komisiją ne tik storastijai apskundė, bet pasiekė ir Ministrą Pirmininką. Ypač daug parodė pilietinės drąsos, ryžtumo ir sumanumo lietuvių sąrašo įgaliotinis St. Jurkuvėnas. Jis gerai suprato savo pareigą ir todėl negailėjo nei laiko, nei triūso.

Šio mėnesio 2 d. Miežionių gyventojai gavo iš Švenčionių storastijos raštą, kuriame pranešama, kad pirmieji rinkimai yra panaikinti, nes komisija neteisingai buvo atmetusi lietuvių sąrašą. Tuo būdu netrukus įvyks nauji Miežionių seniūnijos rinkimai. Visi lietuviai yra pasiryžę aktyviai dalyvauti rinkimuose ir išrinkti savus, patikimus žmones. *Š. K.*

Šiulėnai, Daugėliškio valsč. *Skaito laikraščius.* Vietos žmonės, suprasdami laikraščių reikšmę, uoliai juos skaito. Dabartiniu metu į šį sodžių ateina 33 egzemplioriai lietuviškų laikraščių. Jų tarpe „Aido" 20 egz. „Vilniaus Aušros" 6 egz. ir 7 egz. kitų.

Dabar, gavėnios metu, vietos jaunimas susirenka į vieną vietą ir bendrai pagieda gavėnei pritaikintų lietuviškų dainų.

Čia kortų nėra. Jų vietą užima dainos ir tautiški žaismai. *Papartys.*

Guntaunykai. Tverečiaus valsč. *Švietimo reikalai.* Čia veikia valdinė pradžios mokykla, kurioje mokytojauna mokyt. E. Stankevičiūtė (kilusi iš Dūkšto valsč). Anksčiau Guntaunykuose mokytojavo K. Krasauskas. Jis tris dienas savaitėje mokino vaikus ir lietuviškai, tikybą taip pat dėstė lietuviškai. Dabar mokyt. Stankevičiūtė per savaitę tik vieną kartą duoda vaikams lietuviškai paskaityti (iš knygos „Mano mokykla"). Daugiau nieko. Tikybą dėsto vien lenkų kalba.

Tėvai buvo susirūpinę deklaracijų įteikimu, kad jie savo vaikus nori mokyti lietuviškai. Bet, vaitui deklaracijų nepatvirtinus, inspektorius jų nepriima.

Guntaunykiečiai turi nusisamdę naminį mokytoją, kuris mokina neblogai, bet retai pas mokinius atsilanko (turi vaikščioti pas kiekvieną atskirai). *Žinantis.*

Viln.-Trakų apskr.

Valkininkas. *Buvo seniūnų priesaika.* Iki šiol Valkininko valsčiuje buvo 15 seniūnijų. Dabar jau yra 21. Naujai sudarytos 6 seniūnijos yra šios: Šarkiškių, Bartelių, Vaitakarčmio, Kalvių, Pirciupių ir Gelūnų.

Neseniai visose seniūnijose buvo seniūnų rinkimai. Kai kuriuos seniūnus ir jų pavaduotojus apskrities storasta jau patvirtino, kiti dar laukia...

Balandžio 3 dieną Valkininke buvo naujai sudarytų seniunijų seniūnų, jų ir kitų seniūnų pavaduotojų priesaika. Buvo prisiekdinta 22 žmonės — 8 seniūnai ir 14 seniūnų pavaduotojų. Juos prisiekdino atvažiavęs Vilniaus-Trakų apskrities storasta. Ta proga storasta pasakė pritaikintą kalbą, paaiškindamas seniūnų pareigas ir jų uždavinius visų gyventojų atžvilgiu. Be to, storasta pranešė, kad šiemet seniūnai turėsią 4 dienų kursus, kuriuos suorganizuosianti apskrities storastija Varėnoje ar Valkininke.

Iš naujai prisaikdintų 22 seniūnų ir jų pavaduotojų du yra lenkai, vienas žydas ir 19 lietuvių. *J.*

Lietuva be Klaipėdos

(*Laiškas iš Lietuvos pajūrio*)

Klaipėdos kraštas jau baigiamas formaliai perduoti Vokietijai, kaip to didžiojo mūsų kaimyno jėgos padiktuotas taikus susitarimas numatė. Kiekvienam lietuviui kyla klausimas, kiek Vokietija primokės Lietuvai už didžiules investacijas, padarytas tame krašte nuo 1923 m. iki 1939 III 22 d. Iš Čekijos likvidavimo žinome, jog Vokietija tik imti moka, bet ne ką duoti kitam. Tačiau norime tikėti, kad Klaipėdos krašto perleidimo proga Vokietija pasielgs kitaip, negu Sudetiją atsiimdama iš Čeko-Slovakijos. Tuo tarpu abiejose pusėse, Lietuvoje ir Vokietijoje, skaičiuojami aktyvai ir pasyvai, kurie bus pateikti galutiniam atsiskaitymui dėl Klaipėdos krašto. Turint galvoj taikingą susitarimą, Lietuvos aktyvas dėl Klaipėdos krašto Vokietijai turėtų būti žymiai didesnis, negu Vokietijos aktyvas Lietuvai. Bet, žinant Vokietijos elgesį su mažesnėmis valstybėmis ir tautomis, mažai žiūrint jų gyvybinių teisių, gali būti sensacijų. Ta proga reikia atsiminti, jog Lietuva, 1923 m. atvaduodama Klaipėdos kraštą, prisiėmė dalį Versalio sutarties Vokietijai užkrautų reparacijų, net iki 600 milijonų litų sumai. Ta našta nukrito, Vokietijai nusikračius visų Versalio kontribucijų. Toliau. Kraštas tada perimtas po karo, nualintas, apgriautas. Lietuvos valstybė pagal išgalę ypač paskutiniais keleriais metais Klaipėdos kraštą ekonomiškai aukštai pakėlė, ir jis kai kuriais atžvilgiais yra net Rytprūsių provincijos kraštus pralenkęs. Visa ta, žinoma, kaštavo Lietuvai milijoninių sumų. Nors Klaipėdos kraštas su uostu, yra davęs Lietuvai gražaus pelno, bet, antra vertus, per tą patį laiką Lietuva be Klaipėdos krašto būtų kitais keliais prekiavusi ir ne ką mažesniu prekybiniu balansu. Be to, Klaipėdos kraštui proporcingą pelno dalį Lietuva kasmet pagal susitarimą milijonais išmokėdavo krašto direktorijai. Lietuvos aktyvas Vokietijai yra didelis dar ir dėl to, kad neturėdama Klaipėdos Lietuva per 16 metų būtų susikūrusi sau nemažą uostą Šventojoj arba naudingai susitarusi su latviais dėl Liepojos uosto.

Dėl tokių didelių investicijų Klaipėdos krašte, kuris dabar atiteko Vokietijai, negalime kaltinti Lietuvos vyriausybės. Lietuvos valstybės gyvybiniai reikalai ir garbė diktavo ekonominę ir kultūrinę Lietuvos politiką Klaipėdos krašte. Juridiškai dėl Klaipėdos krašto su Vokietija buvo tvarka. Ne tik su signatarais 1924 m., bet ir su Vokietija 1928 m. buvo pasirašyta atitinkamos sutartys, kuriomis Vokietija pripažino Klaipėdos kraštą Lietuvos suverene ir integrale dalimi. Juridiškai susitvarkiusi, Lietuva būtų nevalstybiškai elgusis, jeigu būtų vengusi Klaipėdos krašte kurti visai valstybei reikalingas įmones, kultūros įstaigas. Niekas negali nuginčyti, jog Klaipėdos kraštas buvo ir yra lietuviškas kraštas ir gamtiškai nesiskirianti Žemaitijos dalis. Jeigu Lietuva, turėdama Klaipėdos kraštą, būtų vengusi plėsti Klaipėdos uostą, greta jo kurdama savo Gdynę Šventojoj, arba radijo stotį būtų statiusi ne prie Klaipėdos, bet Žemaitijoj, prie Kretingos ar Gargždų, ir nebūtų sudariusi tinkamų sąlygų krašto lietuviškumui pagyvinti, — ji būtų žymiai anksčiau krašto netekus, nes butų parodžiusi, jog pati savimi nepasitiki ir neverta valstybiškai gyventi. Jeigu šiandien Klaipėdos netekimą skaudžiai apgailestaujame, tai kaltos aplinkybės, dėl kurių graužiasi sau pirštus prancūzai, anglai, ir kitos taikingos tautos, tikėjusios į pokarinės Europos ramesnę ateitį.

Visais atžvilgiais brangus buvo Klaipėdos kraštas Lietuvai. Tai buvo Lietuvos plaučiai ir akys, per kuriuos buvo kvėpuota ir žiūrėta į platųjį pasaulį. Dabar Lietuva nors sunkiai, bet apsipras su nauja padėtimi ir su vilčia žiūrės į ateitį. Nepalūžo Lietuva nustojusi kitų savo žemių, nesmuks ji ir Klaipėdos krašto netekusi. Dar liko apie 25 km. Baltijos pajūrio, kur galima bus prasikirsti langą ir duris į platųjį pasaulį. Vokietija, nenorėdama leisti smukti Lietuvos taip aukštai iškeltam Klaipėdos uostui, žinoma, dės pastangų, kad Lietuva priimtų jos siūlomą laisvą zoną Klaipėdos uoste. Jeigu tos sąlygos atitiks Lietuvos gyvybinius reikalus, tai, aišku, jos bus priimtos.

Mes dažnai sakydavome, jog Klaipėdos kraštas su uostu yra labai svarbus tik Lietuvai, o Vokietijai tai visai nežymus teritorijos gabalas. Tai buvo gal tik raminimasis. Tuo tarpu matome ką kita. Vokietija Klaipėdą ypatingai vertina. Jau vien tas faktas, kaip Vokietija skubėjo atsiimti Klaipėdą ir su didelėmis karo laivyno ir teritorinės kariuomenės jėgomis, pačiam Hitleriui dalyvaujant, pačioje Klaipėdoje kovo 23 d. pademonstruoti Vokietijos galybę ir naują sustiprėjimą, pastumiant savo sieną apie 75 km į šiaurę, rodo, kaip svarbus yra Klaipėdos uostas su Kuršių marėmis Vokietijai, ypač jos karo laivynui, kaip šiauriausia bazė grasinti Pabaltei ir siekti Sovietų Rusijos.

E. Panerietis

Rumunijos turtai

Paskutiniu metu daug buvo rašyta apie pablogėjusius Vokietijos-Rumunijos santykius. Šie santykiai atslūgo tik tuomet, kai buvo pasirašyta Vokietijos-Rumunijos prekybinė sutartis, kuria vokiečiai plačiai galės pasinaudoti.

Tuo klausimu šiomis dienomis „Lietuvos Žiniose" buvo įdėtas straipsnis, iš kurio matyti, kodėl Vokietija taip veržiasi į Rumuniją. Žemiau dedame straipsnio įdomesnes vietas:

„Devynios dešimtosios viso į Rumunijos naftos pramonę investuoto kapitalo yra iš užsienio. Tiktai viena dešimtoji to kapitalo dalis priklauso Rumunijai. Beveik pusė visos naftos yra anglų—olandų rankose, o likučiai prancūzų ir amerikiečių rankose. Net gi italai turi ten įdėję nedidelį kapitalą. Anglų—olandų b vėje (Royal Dutch-Shell), kuri gauna pusę Rumunijos naftos produkcijos, 60% kapitalo turi olandai ir 40% anglai.

Iki šiolei Vokietija ten nieko neturėjo, tačiau pagal naują sutartį ir ji pareikalavo savo dalies.

Nors Rumunijos naftą eksploatuoja užsienio b vės, tačiau Rumunijos vyriausybė, žinoma, gali kontroliuoti naftos eksportą. Iki šiolei ji neleisdavo daugiau Vokietijai parduoti, kaip 25% viso savo naftos eksporto. Kitos dalys būdavo siunčiamos į Italiją, Angliją, Prancūziją ir daugelį kitų kraštų.

Anglijai ir Prancūzijai Rumunija nėra perdaug svarbus naftos teikėjas. 1938 m. tiktai 3% viso Anglijos naftos importo sudarė Rumunijos nafta. Tačiau Italijai ji yra labai svarbi. Iki pastarųjų laikų apie 50% viso Italijos naftos importo ėjo iš Rumunijos.

Esant tokiai būklei, net ir taikos metu, Vokietija ir Italija yra daug labiau susidomėjusios, negu Vakarų Europos didžvalstybės užtikrinti sau Rumunijos naftą.

Karo laiku tas dalykas joms pasidarys dar labiau svarbus.

Per praėjusį (Didįjį) karą Rumunijai buvo pasiūlyta sunaikinti naftos šaltinius, kol jie dar nebuvo vokiečiams patekę. Nėra abejonių, kad galimam ateities konflikte toks dalykas bus dar energingiau siūlomas.

Taip situacijai susidėjus, tie naftos šaltiniai — žiūrint vokiečių akimis—Karpatų pašlaitės ir Transilvanijos Alpiai pasidaro nepaprastai svarbus faktorius.

Tačiau pagrindinis klausimas yra šis. Ar Vokietija, ir visą Rumunijos naftos eksportą gaudama, galės patenkinti visus savo naftos reikalavimus. Pagal paskutinius duomenis, nežiūrint pačių vokiečių iš akmens anglių pasigaminamos sintetinės naftos, ir visa Rumunijos nafta gali patenkinti tik vieną trečdalį visų Vokietijos reikalavimų.

Per pastaruosius metus Rumunijos eksportas į Vokietiją buvo dvigubai didesnis už jos importą iš Vokietijos.

Toks žymus Rumunijos eksporto į Vokietiją kritimas yra charakteringas, nes oficialiai yra apskaičiuojama, kad dabar žinomi jos naftos šaltiniai bus išeikvoti per penkerius ar septynerius metus.

Taigi, taikos metu Rumunija galėtų patenkinti dalį Vokietijos pareikalavimo, nors tie jos naftos rezervai yra riboti, dabar veikiančių naftos šaltinių, kaip jau minėta, atsarga pasibaigs po kelerių metų. Tačiau karo metu, kaip apskaičiuojama, Vokietijos naftos sunaudojimas turės pakilti iki 35.000.000 tonų per metus.

Tokiu būdu Rumunijos naftos neužtektų nė vienai Vokietijai, nekalbant jau apie Italiją.

Rumunija užsiaugina nemaža javų — ypač kviečių ir maisto,—ir gyvulių, ypač kiaulių. Jos eksportas ir Vokietijos importas derinasi pagal derliaus dydį abiejuose kraštuose.

Normaliu laiku Rumunijos javų ištekliai, ypač kviečiai ir maistas, gali beveik patenkinti Vokietijos eksportą.

Rumunija taip pat eksportuoja ir kiaušinius, bet beveik nieko neeksportuoja iš pieno produktų. Tų produktų Vokietija nori gauti iš Lietuvos, nes nei Čekoslovakija, nei Rumunija negali šių produktų trūkumo Vokietijoj sumažinti.

Tačiau Vokietija tikisi, kad iš Rumunijos gaus augalų, iš kurių galės gaminti margariną. Nuo 1936 m. didžiulis Vokietijos cheminis koncernas I. G. Farben pradėjo skatinti Rumuniją auginti sojos pupas. Ir naujoji prekybos sutartis ypač pabrėžia riebalinių augalų auginimo reikalą.

Be naftos ir javų žymią Rumunijos eksporto dalį sudaro miškas. Miškas gi kaip tik yra nepaprastai svarbi Vokietijai bazė gaminti sintetinę tekstilę. Daugiau negu 20% visos Rumunijos teritorijos yra apaugusi mišku.

Praeity tie miškai buvo be jokios nuožiūros kertami. Naujoj prekybos sutarty yra punktas, kuris reikalauja, kad jie būtų metodiškai ir tvarkingai kertami.

Pagaliau Rumunija turi labai daug mineralinių turtų ir be naftos. Iki šiolei jie buvo labai mažai teišnaudoti. Nauja sutartimi bus įsteigtos jungtinės vokiečių — rumunų bendrovės eksploatuoti Dobrudžoj piritą, Banate chromą, Bukovinoj—manganezo kasyklas ir sukurti aliuminijaus pramonę.

Keletą metų Vokietija Rumunijos prekyboj užėmė labai svarbią poziciją. Prijungus prie Vokietijos Čekoslovakiją, nemažiau kaip 55% viso Rumunijos importo ėjo iš Vokietijos ir apie 34% jos eksporto paėmė Vokietija. Nauja sutartis padarys Rumuniją dar labiau priklausančią nuo Vokietijos. Pagal tą sutartį Vokietija, kaip jau minėta, dalyvaus Rumunijos mineralų eksploatavime, turės teikti ginklus Rumunijai apginkluoti ir džiaugtis laisva zona, visa tai turės reikšmės Rumunijos gyvenimui, nežiūrint, kad sutartis pripažįsta reikalą Rumunijai prekiauti ir su kitais kraštais.

KRONIKA

Kitas „Aido" numeris

Pranešame, kad kitas „Aido" numeris išeis iš spaudos po Velykų trečiadienį.

Švenčionių „Ryto" kuratoriaus skolos

Kalbama, kad uždarytos Švenčionių Švetimo „Ryto" Draugijos valdiniai kuratoriai iki šiol dar nesą sumokėję jų pačių Draugijai padarytų skolų ir dabar tos skolos gali būti išieškotos iš Draugijos, užstatant jos turtą. Tas skolas sudaro iki šiol nemokėti valstybės, savivaldybės ir darbininkų draudimo mokesčiai ir nemokėtos „Ryto" mokytojams algos. Kiek yra susirinkę nesumokėtų mokesčių, nežinia. Žinoma yra tik, kad vien atleistiems „Ryto" mokytojams (kurie dirbo ir kuratorių valdymo laiku) Darbo Teismas yra priteisęs sumokėti daugiau kaip 20 tūkstančių auksinų.

Girdėti, dėl nesumokėtų mokesčių ir priteistų algų iždinė ir mokytojai jau esą padavę dabartinį Draugijos valdinį kuratorių Januševskį teisman, kad iš jo tas skolas priteistų išieškoti priverstiniu būdu. Teismui jų prašymus patenkinus, Draugijos turtas (namai, buv. Švenčionių Lietuvių gimnazijos įrengimai ir kt.) galės būti išstatytas licitacijai.

Atvyko vilniečių ekskursija

Balandžio 6 dieną rytiniu traukiniu iš Kauno atvyko 35 žmonių ekskursija, kurią sudaro vien iš Vilniaus krašto kilę ir dabar Kaune gyveną lietuviai. Vilniaus geležinkelių stotyje juos pasitiko gausus būrys Vilniaus lietuvių, kurie svečius nusivedė pas save. Viena dalis svečių Velykų šventėms liko Vilniuje, kita vyksta pas savo gimines į sodžius.

Bus sutvarkyta Katedros aikštė

Pagaliau Vilniaus miesto šeimininkai pasiryžo sutvarkyti dar prieš metus sukastą, suraustą Katedros-Bazilikos aikštę. Jau privežta yra tašytų akmenų, kuriais bus išgrįsta visa aikštė. Darbai būsią pradėti tuojau po Velykų, kai atšils oras ir išdžius aikštėje purvas.

Klaipėdos krašto pabėgėlių būsią ir Vilniuje

Klaipėdos kraštui perėjus į vokiečių rankas, tūkstančiai lietuvių pabėgėlių išsiskirstė po visą Lietuvos kraštą. Dabar lenkų laikraščiai rašo, kad kai kurie pabėgėliai ketiną persikelti ir Vilniaus kraštan. Jau minimos ir kai kurių pavardės — pirmiausia dr. J. Pajaujo, kuris priklausęs Klaipėdos krašte veikusiai lietuvių aktyvistų grupei.

Byla dėl senos knygos

Kaip žinia, savo metu, tremiant iš Vilniaus P. Karaziją, dalis jo knygų buvo nutarta palikti Vilniuje ir padėti Mokslo Draugijoje. Tų knygų tarpe buvo ir K. Stašio nuosavus, 1614 metais išleistas Lietuvos Statutas. Vėliau P. Karazijos knygų dalis atsidūrė muitinėje, o minėtas veikalas net antikvariniame Fišlerio knygyne Varšuvoje.

Susekus tai, knyga buvo su policijos pagalba paimta ir sudaryta byla. Vilniaus Apygardos Teismas viešajame posėdyje nagrinėjo kalbamą bylą balandžio mėn. 5 dieną. Bylos metu paaiškėjo, kad Lietuvos Statutą iš muitinės buvo išvogęs jos valdininkas Stanislovas Janušas. Teisme Janušas prisipažino kaltu. Teismas nuteisė jį 2 metus kalėjimo sąlyginai. Knygą nuspręsta atiducti jos savininkui.

Iš Švenčionių

Kovo 26 dieną Švenčionyse įvyko Katalikų Akcijos lietuvių moterų skyriaus steigiamasis susirinkimas, kuriame pirmininkavo dekanas kun. J. Dubietis. Susirinkime dalyvavo nemaža miesto ir apylinkės lietuvių moterų. I valdybą išrinkta šie asmens: E. Šiekštelienė — pirminkė, O. Stasiūnienė — vicepirmininkė, B. Smagurauskienė — iždininkė ir E. Cicėnienė — sekretorė.

Pasirašoma lėktuvinė paskola

Kaip žinia, visoje Lenkijos valstybėje dabar yra imama lėktuvinė paskola, kuri bus suvartota valstybės priešlėktuvinei apsaugai. Tai paskolai propaguoti ir Vilniuje yra sudarytas komitetas. To komiteto rūpesčiu, balandžio 4 d. į Vilniaus Vaivadijos Įstaigą buvo sukviesti visų Vilniaus valdinių, savivaldybės, religinių, mokslo, meno, ūkio, prekybos, pramonės įstaigų, spaudos ir organizacijų atstovai. Vilniaus vaivadijos Priešlėktuvinės Paskolos komisaras pulk. Buhušas-Šiška jiems perskaitė atsišaukimą, kuriuo raginama šiuo netikru laiku remti valstybės priešlėktuvinę apsaugą ir tam reikalui pirkti lėktuvinės paskolos bonus ir duoti Tautinės Apsaugos Fondui aukų.

Lėktuvinės paskolos bonai pradėta pirkinėti visose Vilniaus finansinėse įstaigose balandžio 5 dieną.

Ispanijoje po karo

Madridas pasidavė nacionalistams kovo 28 d., Valencija ir kiti didesni miestai — kovo 30 dieną. Vyriausybininkai vadai išvyko užsienin ir karas pasibaigė.

Madride gyvenimas grįžta į normales vėžes. Jo aprūpinimas maistu jau patikrintas. Nacionalistai ir pačiame Madride surado nemaža paslėpto maisto, kuris, ma tyt, buvo saugojamas ir taupomas miesto gynėjams.

Vyriausybininkai, kurie pasidavė nacionalistams, laikomi koncentracinėse stovyklose. Vedama kvota, kas ir ką yra veikęs karo metu. Milicininkai, už kuriuos laidoja du nacionalistai, paleidžiami namo iki tardymo. Ispanijos ambasadorius Paryžiuje pranešė, kad pabėgę Prancūzijon vyriausybininkai bus įsileisti Ispanijon ir su jais būsią pasielgta taip, kaip nurodo krikščioniškoji kultūra ir Europos civilizacija.

Visame pasauly gilų įspūdį padarė ir ta aplinkybė, kad į karo pabaigą ir vyriausybininkų tarpe pabudo tautinė sąmonė ir jie patys nusikratė iš svetur atvykusių komunistų ir jų atneštų idėjų. Gen. Franko šią aplinkybę ima domėn ir su vakarykščiais nacionalistų priešais ketina apseiti, kiek galima, švelniau. Ta linkme nemaža įtakos jam daro Anglija su Prancūzija.

Ispanijos pilietinio karo balansas

Šio mėn. 3 dieną nacionalistų kariuomenės vadovybė išleido paskutinį karinį pranešimą, pagal kurį Ispanijoje karas jau yra pasibaigęs ir nacionalistai galutinai pergalėjo vyriausybininkus. Taigi, pagaliau po 32 mėnesių Ispanijos pilietinis karas pasibaigė.

Ta proga prancūzų laikraščiai pateikia šiurpų Ispanijos pilietinio karo balansą. Pasirodė, kad Ispanijoje per pilietinį karą kovėsi apie 1.700.000 žmonių, jų tarpe 100.000 marokiečių ir 80.000 italų.

Šis karas yra pareikalavęs labai didelių aukų. Ligi šiol surinktomis žiniomis, iš viso per pilietinį karą žuvo apie 650.000 žmonių, o sužeistųjų skaičius prašoka visą milijoną.

Per šį karą labai daug yra nukentėję ir civiliniai gyventojai. Jie nukentėjo dvejopai: per miestų bombardavimus ir bėgdami. Civilinių gyventojų aukų skaičius siekia iki 300.000 žmonių, o be pastogės yra likę 2.000.000 žmonių.

Pilietinio karo metu išnaikintų vertybių pinigais tiesiog negalima apskaičiuoti. Pagal pačių ispanų žinias, yra iš viso sugriauta 12.300 namų ir bažnyčių, išsprogdinta 4.000 tiltų, sunaikinta 1.750 fabrikų ir labai daug derlingų žemių.

Be to, sugriauta labai daug miestų, ypačiai baskų žemėje, kur kovos buvo labai žiaurios ir nuostolingos.

Madrido trečioji namų dalis sušaudyta ir sugriauta.

Beveik visi prie Viduržemio jūros esą Ispanijos uostai yra apgriauti ir be remonto jų negalima naudoti. Daugelio uostų... kaip reikiant vartoti laivininkystės tikslams. Lėktuvų bombos yra sunaikinusios jų įrengimus, o nuskandinti laivai užvertę jų prieplaukas.

Karas tiek vienai, tiek kitai pusei yra kainavęs milžiniškas sumas. Madrido vyriausybė savo karines išlaidas kiek anksčiau yra apskaičiavusi 300 milijonų svarų.

Visi šie nuostoliai rodo, koks milžiniškas darbas bus reikalingas Ispanijai iš naujo atstatyti. Ispanijos meno kūrinių viena dalis yra patekusi į užsienius, kita gi dalis nežinia kur dingusi, o dar kita dalis sunaikinta lėktuvų ir artilerijos bombų.

Anglai su prancūzais, o vokiečiai su italais

Praėjusią savaitę Prancūzijoje lankėsi Anglijos generalinio štabo viršininkas gen. Gortas su keliais aukštais karininkais, kurie apžiūrinėjo garsias prancūzų tvirtoves prie Vokietijos sienos.

Dabar Londone vieši Prancūzijos karo aviacijos ministras taip pat su visu būriu aukštųjų karininkų. Londone įvyko svarbūs karo aviacijos klausimais pasitarimai. Netgi numatoma bendras abiejų didžvalstybių karo aviacijų vadas, jei kiltų koks konfliktas.

Tuo pačiu metu spaudoje pasklido gandų, kad šio mėn. 5 ir 6 dienomis Insbruko mieste (buvusioje Austrijoje) įvyko svarbūs italų ir vokiečių kariuomenių atstovų pasitarimai. Juose dalyvavo Vokiečių kariuomenės generalinio štabo viršininkas gen. Keitelis ir italų kariuomenės generalinio štabo viršininkas gen. Pariani.

Italija neatšaukia savo savanorių

Naminis karas Ispanijoje jau baigtas. Italija kelis kartus buvo žadėjusi Anglijai, kai atšauksianti savo savanorius, kad karas būsiąs pabaigtas. Dabar Anglija reikalauja, kad Italija tesėtų savo pasižadėjimą. Jos atstovas Pertas lankėsi pas ministrą Čiano ir ilgai tarėsi. Atrodo, kada Italija neskubėsianti patenkinti Anglijos reikalavimų.

Didžioji fašistų taryba išaiškinusi, kad italai savanoriai yra gen. Franko žinioje ir kad tik jis galįs nuspręsti, ar jau atėjęs laikas išsiųsti italus savanorius iš Ispanijos. Išeitų, kad dabar Italija dar turėtų diplomatiniu keliu tartis su Burgoso vyriausybe dėl tų savanorių atšaukimo.

Iš viso matyti, kad Italija už savanorių atšaukimą panorėsianti gauti iš Anglijos ar iš Prancūzijos atitinkamą atlygį. O Sov. Rusijos šaltiniai jau dabar skelbia, kad tarp gen. Franko ir Italijos esąs susitarimas, kuriuo leidžiama Vokietijai ir Italijai naudotis Ispanijos uostais, jei kiltų Berlyno-Romo ašies valstybių karas su Anglija ir Prancūzija.

Serbai nusileidžia chorvatams

Pokarinėje Serbijoje, kuri dabar vadinama Jugoslavija, valdančioji tauta yra serbai. Tačiau, šalia jų Jugoslavijoje yra nemaža chorvatų ir slovėnų, kurie iki šiol buvo tautinių mažumų padėtyje. Dabar spauda praneša sensacingų žinių apie serbų nusileidimą chorvatams ir slovėnams. Nusileisti serbus privertė vokiečių agresijos pavojus, kuris ypač padidėjo nuo pernai metų, kada užėmus Austriją, Jugoslavija susidūrė akis į akį su Didžiąja Vokietija. Pavojus Jugoslavijos neliečiamybei yra dar ir todėl, kad Jugoslavijoje yra apie 500 tūkstančių vokiečių, kurie aklai klauso Berlyno.

Turint tai galvoje, serbams teko susirūpinti ir pradėti tartis su chorvatais ir slovėnais. Tuo tikslu į Zagrebo miestą buvo atvykęs Jugoslavijos premjeras Cvetkovičius, kuris ilgai tarėsi su chorvatų tautos atstovais.

Spaudos pranešimu, visais klausimais esą beveik susitarta.

Įvairu-įdomu

Amerikos laikraščių karalius Hurstas subankrutavo

Amerikos spaudos politiniuose sluoksniuose sukėlė sensaciją žinia, kad garsusis „geltonosios špaudos karalius" Hurstas bankrutavo. Jo reikalai jau seniai šlubavo, bet per paskutiniuosius mėnesius jie galutinai pašlijo. Net privatinė Hursto pilis, įrengta karališkai ištaigingai, jau įkeista ir įkeitimo raštas atsidūrė Hursto pikčiausio priešo rankose.

Hurstas savo sukurtajam laikraščių trustui jau seniai nebevadovauja: tam reikalui sudarytas sindikatas, iki šiol mokėjęs dividendus. Kai reikėjo apmokėti kovo 15 d. kuponus, trusto kasa buvo tuščia. Visos asmeninės Hursto akcijos, laikytos užstatu, perėina nuosavybėn 10 000 smulkių akcininkų, įmokėjusių trustui iš viso 50 mil. dolerių.

Po to smūgio Hurstas pasijuto subankrutavęs. Filmų artistė Marion Davis, kuriai Hurstas išleisdavo astronomines sumas, nusprendė parduoti visus savo briliantus 10 mil. auks. vertės; ji tokiu būdu tikisi išgelbėti nors pilį, kurią savo laiku Hurstas įsigijo ir įrengė pagal artistės skonį.

Augalas, kurio vaisiai saldesni už sachariną

Šiuo metu Afrikos atogrąžų krašte darantieji tyrinėjimus botanikai surado nepaprastų, iki šiol visai nežinotų krūmų, kurių nedidelės, raudonos uogos turi nepaprastą saldinimo ypatybę. Botanikai praminė jas „stebuklingaisiais vaisiais". Ir iš tikrųjų, tie augalai turi tiesiog stebuklingą ypatybę: pasaldina viską, net rūkščių rūkščiausius ir sūrių sūriausius valgomus daiktus ar gėrimus. Pvz., su jais valgoma citrina pasidaro visai saldi ir nepaprastai skani.

Atrastajam augalui skiriama didelė ūkinė reikšmė. Šiuo metu specialistai jau daro bandymus, ar nebus galima sistematiškai auginti tuos augalus, o taip auginant būtų galima kuo geriausiai juos stebėti ir ištirti. Be abejo, tas „gyvasis sacharinas" suteiktų žmonėms didelę naudą ir daugelyje maisto dalykų sričių padarytų visišką perversmą.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 ir nuo 16 iki 18

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Užsienyje dvigubai. Skelbimų kaina: už ... kirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca-Leidėjas **Liudvikas Cicėnas.** Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6. Telef. 21-83. Redaktor-Redaktorius **Vincas Budrevičius**